

Medicinalstyrelsens verksamhet och bedömningsnormer

Gunnar Lundquist

Endast ett strängt urval av mer komplicerade körkortsärenden har kommit upp till bedömning i medicinalstyrelsen eller rättspsykiatriska nämnden. Bedömningen har skett efter insamling av handlingar från sjukvårdsinrättningar och olika administrativa register och den har många gånger grundats på ett mer fullständigt material än den enskilde läkaren haft till förfogande. I den enskilde läkarens intyg saknas likväl ofta en tillräckligt bred socialmedicinsk utredning – konstateras bl.a. i detta inlägg av Gunnar Lundquist, laborator i klinisk alkoholforskning vid Karolinska institutet och socialstyrelsens vetenskapliga råd i psykiatri

När det gäller bedömningen av frågan om en person skall betros med körkort, vare sig det är för bil eller traktor eller också trafikkort, så går naturligtvis endast ett visst antal ärenden till medicinalstyrelsen. Det blir ett urval av sådana ärenden, där länsstyrelsen eller den intygsgivande läkaren anser att det skall gå till medicinalstyrelsen. Där behandlas det på en av två olika byråer. Om det gäller somatiska komplikationer går det till medicinalbyrån, där det förekommer ett mycket stort antal sådana ärenden. Det blir då fråga om sådana tillstånd som diabetes och hjärtinfarkter och en rad andra somatiska sjukdomstillstånd och även epilepsier i den mån de inte är komplicerade med psykiatriska symtom. De psykiatriska ärendena går till rättspsykiatriska byrån och behandlas där av rättspsykiatriska nämnden. De psykiatriska ärendena föredras av föredraganden i rättspsykiatriska nämnden. Denna nämnd sammanträder varje vecka och antalet ärenden här håller sig omkring 1000 per år. På medicinalbyrån, där ärendena avgöres på byrån, inte i rättsmedicinska nämnden, där var antalet ärenden förra året 1600 och har tidigare varit ännu flera.

Bedömning på bas av handlingar

Jag är själv inte ordinarie ledamot av rättspsykiatriska nämnden utan fungerar dels som vetenskapligt råd i psykiatri och dels som suppleant i rättspsykiatriska nämnden, vilket innebär att jag endast deltar i sammanträdena då och då, vissa perioder eller vissa gånger. När rättspsykiatriska nämnden är tveksam i ett körkortsärende, så remitteras det till vetenskapliga rådet i psykiatri som då skriver ett utlåtande, varefter nämnden diskuterar ärendet vid sitt sammanträde. Det är att märka dels att det är ett mycket strängt urval av ärenden som man från början kan förutse vara mer komplicerade, som kommer upp i rättspsykiatriska nämnden och dels att bedömningen sker på basis av de handlingar, som inkommit. Dessa handlingar består förutom av läkarintyget ibland av polisprotokoll och utdrag från körkortsregistret och framgår av läkarintyg och polisprotokoll eller övriga handlingar från länsstyrelsen att vederbörande har varit intagen på något psykiatriskt sjukhus, vilket ju ofta är fallet, då införas också journaler därifrån, och vid den slutliga bedömningen har rättspsykiatriska nämnden många gånger i motsats till

den enskilda läkaren som har utfärdat ett intyg, ett samlat mera fullständigt material att grunda sitt omdöme på.

Alltmer liberal bedömning

Rättspsykiatriska nämnden försöker att bedöma varje fall individuellt efter sina förutsättningar och det finns som alla känner till i medicinalstyrelsens författningar uppräknat vissa psykiska sjukdomar och abnormtillstånd, där man måste tveka om körkort kan tillstyrkas men det är inte så att t.ex. en genomgången schizofreni eller en viss abnormitet i och för sig utgör körkortshinder utan det beror också på när vederbörande var sjuk och hur sjuk han var och hur lång tid han vårdades och hur han har betett sig efter sjukdomstiden. Det gäller ju att försöka bedöma hans aktuella tillstånd. Därvid tar man också hänsyn till och det är i varje fall min personliga uppfattning, att man tar stor hänsyn till hur länge vederbörande har haft körkort och hur han har kört, vad man alltså har för erfarenhet av det. Det finns t.ex. uppgifter om någon som har varit svårt psykiskt sjuk, men att han har haft körkort i 20 år och har kört bortåt 5000 mil om året och han har hela tiden kört prickfritt. Det är klart att en sådan upplysning väger mycket tungt. Sedan skall jag kanske också nämna att rättspsykiatriska nämnden i sin bedömning av körkortsärenden blivit mer och mer liberal. Detta är i varje fall mitt intryck sedan jag varit vetenskapligt råd i 18 år och haft förmånen att följa nämndens verksamhet under flera olika ordföranden. Tidigare år var nämnden betydligt strängare och gick mera strikt efter vissa sådana riktlinjer som att t.ex. en imbecill inte skulle ha körkort under det att numera kan man gå rätt långt ner ifråga om intelligenskvot och social anpassningsförmåga, när det gäller en sådan bedömning. Men man har naturligtvis fortfarande vissa minimikrav. Då kan man säga att det som står i författningen och uppräknningen av olika sjukdomstillstånd där är en rekommendation eller en riktlinje som icke får uppfattas som absoluta förbud mot körkortsinnehav som ibland händer att enskilda kolleger gör.

Psykisk särbeskaffenhet och körkort

Sedan finns det, som många fäst sig vid, ett uttryck som rättspsykiatriska nämnden använder ibland, då den säger, att någon på grund av psykisk särbeskaffenhet icke bör anförtros körkort. Då kan med särbeskaffenhet avses flera tillstånd som t.ex. svåra psykopatier med affektlabilitet t.ex. eller det är vissa kombinationer av efterblivenhet och karaktärsabnormiteter, där man erfarenhetsmässigt på grund av anamnesen och utdraget ur körkortsregistret, polisrapport o.s.v. ser, att här gäller det en som ideligen ställer till med olyckor som kanske inte haft en psykos, men som på grund av sin psykiska abnormitet har kört bil på ett mycket vårdslöst sätt. Vårdslöshet i trafik och rattfylleri o. dyl. förekommer då ofta i hans anamnes.

Körkort på vissa villkor

Sedan har också som väl ävenledes är bekant, rättspsykiatriska nämnden i icke så få fall med tvekan gått med på att tillstyrka körkort med vissa villkor, t.ex. att vederbörande står under kontinuerlig psykiatrisk tillsyn och att den det gäller, skall inkomma med läkarintyg halvårsvis eller årsvis och av läkarintyget skall framgå, hur hans hälsotillstånd är och i förekommande fall skall även hans skötsamhet i nykterhetsavseende vitsordas. Ibland står det kontinuerlig psykiatrisk tillsyn och det tyder på en stor tveksamhet om man skall gå med på körkort eller ej, ibland står det bara att han halvårsvis eller årsvis skall inkomma med förnyat läkarintyg. Det kan vara en viss tveksamhet då också och man tycker att här föreligger sådana omständigheter att man bör följa vederbörande under en viss tid och efter 1 år, 2 år, 3 år, det är litet växlande i olika fall, så kan sedan kontrollerna slopas.

Behov av systematiska efterundersökningar

Den enda möjlighet som medicinalstyrelsen har att någorlunda rätta sina fel, för medicinalstyrelsen gör naturligtvis fel precis som alla de enskilda gör sina, det är — såvitt jag kan se det — att verkställa efterundersökningar för att se hur det

gått för dem som beviljats körkort trots viss tveksamhet. Det torde väl vara ett önskemål från centrala myndigheters sida att mera trafikforskning ägnas åt förloppet, det har vi ju varit inne på förr här och för medicinalstyrelsens del så tänker jag mig att det stora material av 1000-tals per år körkortsärenden, som har passerat, skulle kunna bli föremål i vissa avseenden för sådana här efterundersökningar eller förloppsstudier och att det skulle kunna ge en hel del tips för framtiden.

Ofullständiga intyg

Men då kommer man in på en annan sak och det är att materialet i många avseenden är bristfälligt, det kan ju i vissa fall föreligga bara ett läkarintyg, som huvudsakligen innehåller ett mycket kort medicinskt status och medicinsk anamnes och vad man där oftast saknar och då får infordra, är en fullständigare socialmedicinsk utredning, där man vill veta mera om de sociala förhållandena och inkl. arbetsförhållanden och hur vederbörande har anpassat sig i olika avseenden. Det är en brist om en läkare antingen skall skriva ett vanligt läkarintyg för körkort — eller skall skriva ett utlåtande ang. en person som ev. har fått sitt körkort indraget, om han inte också försöker få objektiva uppgifter utifrån och belyser den sökandes sociala kapacitet. Det är lika viktigt som att belysa hans medicinska och psykiatriska status. Rättspsykiatriska nämnden brukar ta hänsyn till den sociala kapaciteten och inte enbart rätta sig efter t.ex. en intelligenskvot. För övrigt kan även intelligenskvoten ju diskuteras och man bör alltid uppge vilken metod som använts vid testningen.

Experimentalpsykologins begränsningar

Om jag sedan får fortsätta med önskemål betr. trafikmedicinsk forskning, så tycker jag att laborator Dureman här har berättat för oss om en mycket intressant undersökning — frågan är bara om den är praktiskt genomförbar. Det vore naturligtvis synnerligen önskvärt om man kunde få sådana här fullständiga undersökningar, som redogjorts för, men sedan är det en dimension om man får kalla det så, som naturligtvis är mycket svår att komma åt även för en experimentalpsy-

kolog och det är emotionella funktioner. De emotionella reaktionerna under själva körningen, hur andra kör och vad man tycker om medtrafikanter, hur skall man kunna förutse och bedöma dessa funktioner? Det är klart att en viss uppfattning får man vid den psykiatriska intervjun och en erfaren psykiater kan någorlunda bedöma sådant, men där skulle det också varit ett önskemål att få mera hjälp av experimentalpsykologin, som väl kan utveckla vidare metoder för detta. Jag tycker kruxet är när det gäller den experimentalpsykologiska aspekten att den väl i allmänhet blir så pass tidsödande och omfattande att den bara kan förbehållas vissa tveksamma fall, liksom självfallet sådana, som kräver rehabilitering av den typ som vi nyss hörde exempel på.

Fotoprint kan

BLANKETTER

Distinkt tryck på högklassigt papper, rätt pris och omgående leverans är orsaken till att allt fler läkare och sjukvårdsinrättningar anlitat vår blankettservice.*

Några blankettproblem får Ni aldrig, om Ni vänder Er till oss. Vi är utrustade att utveckla och tillverka för Er passande blanketter, att användas i de rutiner som ingår i såväl vård som administration.

Välkomna med Era beställningar och förfrågningar.

Tryckeriaktiebolaget

fotoprint

Kungsbacka

Tel. 0300/110 00-1-2

*På grund av ständigt ökad ordergång och därav allt rationellare uppläggning av blanketttrycket är priserna 1968 för 4:e året i följd desamma.